

VÝSTAVA

*Walter Zednicek fotí
i ta zákoutí Loosových staveb,
jež by jinak běžnému oku
zůstala skryta...*

Schodiště v krejčovství Kniže ve Vídni,
jehož interiér Loos navrhoval

Text **Maria Szadkowska**

kurátorka
Muzeum hlavního města Prahy

Adolf Mistr jednoduché krásy

Jak by vypadalo dnešní evropské stavitelství nebýt Adolfa Loose? Ne, to si snad ani nejde představit. Vedle velikánů, jako byli F. L. Wright, Le Corbusier nebo Mies van der Rohe, patřil **Adolf Loos** k osobnostem, jež zásadně ovlivnily vývoj moderní architektury. K jeho výjimečnému dílu se v poslední době vrátily dvě pražské výstavy. Zatímco v Rakouském kulturním fóru vystavoval Walter Zednicek cyklus fotografií dokumentujících více než třicet Loosových realizací v celé Evropě, expozice v prostorách Muzea hlavního města Prahy se zabývá velmi podrobně jeho stopami v českých zemích. V tomto směru jde o zcela unikátní, u nás dosud nevídaný počin...

Adolf Loos. Ve své době byl považován za kontroverzního. Dnes víme, že měl pravdu.

Výstava Adolf Loos – dílo v českých zemích zahrnuje kromě známých skutečností i zcela nové poznatky a zpřístupňuje Loosova díla, se kterými se zatím člověk neměl jak seznámit. Autoři výstavy shromáždili nejen informace o všech realizovaných i nerealizovaných Loosových dílech na území Čech a Moravy z let 1898–1933, ale neopomenuli ani návrhy, na nichž se podílel jen konzultacemi, či projekty, u kterých není Loosovo autorství jednoznačně potvrzené.

Jak se podařilo získat množství dosud neznámých materiálů a vytvořit tak vyčerpávající expozici? Na přípravě výstavy se podílely odbory památkové péče v jednotlivých českých lokalitách, Národní památkový ústav, zaměstnanci Muzea města Brna i stavebních archivů, vstřícní byli také soukromí majitelé domů a bytů, které Adolf Loos realizoval na území Čech a Moravy. V muzeu jsou do 5. dubna k vidění jak archivní fotografie, tak snímky, které zachycují stavby či interiéry v současnosti.

Výstava představuje nejen dobře známá fakta, ale i *zcela nové poznatky*

Plzeňské interiéry

Architekt Adolf Loos u nás zpočátku působil zejména v Plzni, kde navrhoval bytové interiéry, a to v obdobích mezi lety 1907–09 a 1928–1933. Ve spolupráci se svými žáky Norbertem Kriegrem, Heinrichem Kulkou a Karlem Lhotou v Plzni navrhl a realizoval celkem patnáct projektů (protože se však nacházely v činžovních domech, prováděné změny nemohly být – s výjimkou zařízení bytu Jana Brummela v Husově ulici č. 58 – zcela zásadního charakteru), přitom většina těchto klientů byla zároveň zákazníky nebo partnery společnosti Müller & Kapsa. S tou blíže spolupracoval hlavně v druhé fázi své činnosti v Plzni, kdy firma působila jako hlavní zprostředkovatel Loosových zakázek.

Loos byl zastáncem jednoduchosti

Důležitá pro něj byla účelovost

Lenoška dle jeho návrhu: prostá a funkční

1907–1908: úprava a zařzení bytu Viléma Hirsche v Plzni

Rodina Hirschových patřila mezi nejvýznamnější obchodnické rodiny města Plzně. Vlastnila továrnu na drát a drátěnky v Cvokařské ulici v Plzni. V roce 1906 továrník Richard Hirsch zakoupil nájemný dům v Plachého ulici č. 6, kde měl v prvním patře bydlet jeho syn Vilém Hirsch s budoucí manželkou Marthou. V září roku 1908 se brali ve Vídni. Hostem na svatbě byl i Alfred Kraus, bratr významného spisovatele Karla Krause, Loosova přítel a propagátor. Během návštěvy v bytě Alfreda Krause na Mohsgasse 2 (Loos byt navrhl a realizoval roku 1905) se novomanželé seznámili s Adolfem Loosem a zároveň se zúčastnili soukromé prohlídky bytu na Niebelungengasse 13, kde bydlel Alfredův a Karlův bratr Rudolf. Během tohoto setkání Hirschovi požádali Adolfa Loose o vypracování návrhu pro interiér jejich nového bytu v Plzni v podobném stylu, v jakém byly zařzeny byty obou bratrů Krausových. Vilém Hirsch později vzpomínal, že Adolf Loos načrtl řešení jejich bytu během pár minut na sáček od mouky a vše se pak už realizovalo podle této letmé skici.

1908–1910: zařzení bytu Otto Becka v Plzni

Továrník Otto Beck byl od roku 1905 partnerem Viléma Hirsche ve firmě Richard Hirsch, továrna na drát a drátěnky v Plzni. V roce 1901 se oženil s Olgou Feiglovou. Jeho dcera Klára se 18. července 1929 ve Vídni provdala za Adolfa Loose. Rodinný byt Becků byl zřízen v letech 1908–1909 ve druhém poschodí nájemního domu továrníka Friedlera v Klatovské ulici č. 12 v Plzni. Loos interiér vyřešil svým charakteristickým způsobem: spojil prostor obytné místnosti a jídelny. Samotné rozdělení obývacího pokoje zachovávalo přísně symetrický řád, dominantním prvkem místnosti byl cihlový krb s odpovídajícím koutem s vestavěnou pohovkou.

Byt Viléma Hirsche, hudební salon, 1930

Byt Viléma Hirsche, jídelna, 1930

Byt Otto Becka, obývací pokoj, 1930

Byt Josefa Vogla, obývací pokoj, 1930

Byt Josefa Vogla, jídelna, 1930

Byt Josefa Vogla, obývací pokoj po rekonstrukci, 2008

Byt Josefa Vogla, dětský pokoj, 1930

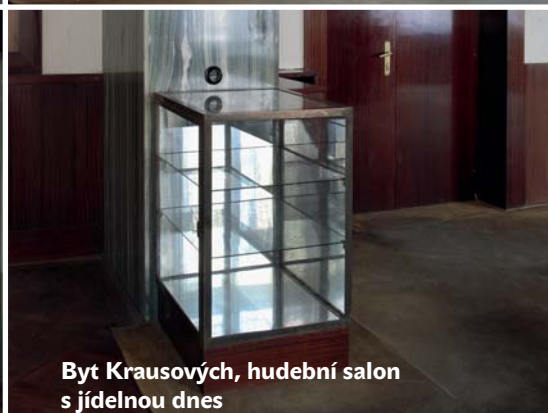
Byt Krausových, jídelna, kolem roku 1967

Byt Krausových, hudební salon s jídelnou dnes

Byt Krausových, hudební salon s jídelnou dnes

Byt Krausových, hudební salon s jídelnou dnes

1928–1929: úprava a zařízení bytu MUDr. Josefa Vogla v Plzni

Majitelem domu a investorem všech přestaveb a úprav byl továrník Sigmund Fiedler, otec Štěpánky Voglové. Úpravu bytu ve druhém patře u Loose objednal kolem roku 1926 pro jejího muže – svého zetě MUDr. Josefa Vogla, který si chtěl v domě otevřít soukromou ordinaci. Interiér se nachází v domě č. p. 455 v Klatovské ulici v Plzni (dříve třída Čs. legií).

Již v roce 1908 si tento byt pronajal továrník Otto Beck. Loos zde pro jeho rodinu zařídil jídelnu, obývací pokoj a ložnici. Dětský pokoj byl velmi moderní, podobal se dětským pokojům v Müllerově vile v Praze. Obklady i nábytek hladkých geometrických tvarů byly z měkkého, žlutě, černě a zeleně lakovaného dřeva, strop i zdi byly bílé. Na podlaze bylo linoleum nejspíše červené barvy. Střídmé zařízení dávalo důraz na jednoduché použití a snadnou údržbu. Do dnešní doby se ale z původního vybavení dětského pokoje bohužel nic nedochovalo.

1930–1931: částečná úprava a zařízení bytu Viléma a Gertrudy Krausových v Plzni

Byt v prvním patře byl určený pro dceru Ing. Arnolda Taussiga, majitele továrny na oděvy ARTA se sídlem v Plzni, slečnu Gertrudu Taussigovou. Ta se později provdala za Ing. Viléma Krause, chemika, který podnikal v pivovarském průmyslu. Z dostupné dobové dokumentace vyplývá, že šlo o úpravu pětipokojového bytu s kuchyní a kancelář. V bytě opět vznikla pro Loose typická „dvojprostora“ jídelny a obytné místnosti s krbem, na konci chodby byla pracovna spojená s ložnicí přístupnou ještě zvláštním vchodem z chodby. V další části bytu byly tři pokoje: jídelna, obývací pokoj a ložnice s okny do Škodovy ulice. Další pokoj a kancelář s okny do Bendovy ulice vznikly až po Loosových úpravách. Z původního zařízení se zachovaly z velké části zabudované kusy mobiliáře. ■

Architekt, designér a teoretik

Adolf Loos se narodil roku 1870 v Brně do rodiny vpravdě starorakouské: jeho otec – kameník a kamenosochař – byl Němec, matka Češka. Právě v otcově dílně se Loos seznámil se základy a tvůrčím prostředím řemeslné práce. Po maturitě pokračoval praktickým směrem, nejprve na Průmyslovou školu v Liberci, posléze studoval na drážďanské Vysoké škole technické, kterou však nedokončil.

Bylo mu třiačacet, když se vydal do Spojených států navštívit svého strýce. Sotva tehdy mohl tušit, že se mu tato cesta stane – vzhledem k jeho kariéře – v pravém slova smyslu osudovou. Ocitl se tu v dynamickém prostředí Clevelendovy éry, zažil tamní debaty o architektuře, viděl architektonické skvosty amerických měst na vlastní oči, navštívil Philadelphii, Chicago... Americký způsob života stejně jako architektura jej okouzly.

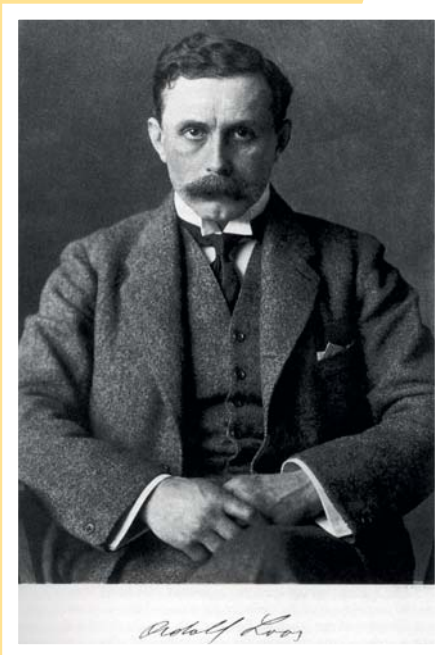
A tak se už od Loosova návratu do Evropy v roce 1896 (cestoval přes Londýn, který sám označoval za jediné moderní město a centrum západní kultury) jeho představa ideálního architektonického stylu notně odlišovala od evropského a vídeňského pojetí, mezi konzervativněji uvažující architektonickou obcí nezapadl. Roku 1897 vytvořil své první velké dílo, Café Museum ve Vídni.

Tehdy také začal publikovat, většinou texty kritické k historismu a vídeňské se-

nového vkusu doby dokládá mimo jiné skutečnost, že když své puristické názory uplatnil při rekonstrukci vídeňské kavárny Museum (1899), začalo se jí mezi lidmi pro její lineární vzhled a absenci zdobných prvků říkat „kavárna Nihilismus“. O zhruba deset let později stavěný obchodní dům Goldman&Salatsch zase dostal pro strohé pojetí svého průčelí od Vídeňáků označení „kanálová mříž“, nebo také „dům bez obočí“. Stavba domu byla navíc po protestech zastavena, a obnovena až poté, co Loos přislíbil doplnění oken bronzovými nádobami na květiny!

Mezi Loosovy zásadní stavby a návrhy z dalších let patří kupříkladu dům básníka Tristana Tzary v Paříži (1926), ne-realizovaný projekt domu pro Josephinu Bakerovou a z děl vytvořených v českých zemích především slavná Müllerova vila v Praze (1929–1930), považovaná za nejvyspělejší Loosovo dílo. Zde uplatnil svou koncepci uspořádání obytného prostoru známou pod názvem Raumplan založenou na prostorové a výškové diferenciaci funkcí začleněných prostor.

Na přelomu 30. let byl Adolf Loos silně handicapován postupující nemocí, jejímž následkem ztratil sluch i sílu řešit stavební problémy tak pružně, jak byl zvyklý, a většina práce proto spočívala v rukou jeho žáků a spolupracovníků. V posledních letech života tak například

Cesta do Spojených států byla pro Loose osudová

cesi. Postavil se do nesmiřitelné opozice proti zdobnosti, která tento stavební styl provázela. Naopak se zastával jednoduchosti a účelovosti v architektuře i užitém umění. Odpor k secesi nejvýrazněji vyjádřil v eseji Ornament je zločin (Ornament und Verbrechen) z roku 1908.

Dnes už víme, že Loos, který měl od roku 1918 také československé občanství, vystihl řadu problémů velmi přesně. Jak dalece se Loosovy „kontroverzní“ architektonické realizace lišily od větši-

korekce prováděl jen ústně nebo kreslil přímo na zeď bytu (i při restaurování Müllerovy vily byly nalezeny kresby na zdech obývacího pokoje).

Dnes se při posuzování původnosti interiéru či Loosova autorství značně spoléhá na cit a zkušenost letitých „loosologů“ – nelze zamítnout projekt jen proto, že neexistuje razítko a podpis „Loos“.

Vleklá nemoc přemohla Adolfa Loose, jednoho z nejslavnějších architektů vůbec, dne 3. srpna 1933. ■